

ANSVARLEG FISKE

Programleiar Ingvar Huse

Ansvarleg fiske - internasjonalt kalla "Responsible Fishing" - er eit vidtfemnande omgrep. I dette ligg at ein skal hausta overskotet av ressursane i havet utan å skade korkje ressursane eller miljøet. Med andre ord femner det om mest heile verksemda til Havforskningsinstituttet. Men i dette forskingsprogrammet, som er nytt i 1995, har vi først og fremst sett søkelyset på korleis vi haustar ressursane, med andre ord sjølve fangstprosessen:

at vi berre fangar den arten, storleiken og mengda vi ønskjer
at vi får størst mogeleg overleving av dei organismane vi sorterar ut av reiskapen under fangstprosessen
at vi får best mogeleg kvalitet og dermed også størst verdiskaping av fangsten

Vi arbeider frå ulike ståstader for å nå måla i dette forskingsprogrammet. Eit breitt og grunnleggjande fiskeåtferdsprosjekt skal gje oss kunnskap om lukt, syn og høyrse hos fisk. Denne kunnskapen skal så brukast til å betre gamle og utvikle nye fangstprosessar. Forsøk med levande fisk skal auke verdiskapinga innafor avgrensa fangstkvtotar, og opne for nye produkt og marknader. Vi samanliknar ulike fangstmetodar for å få fram fordelar og ulemper i ulike fiskeri. Likeeins granskar og samanliknar vi ulike redskapstyper med tanke på kva potensial dei har for eit meir selektivt fiske. Men mest av alt skal dei ulike prosjekta betre dei selektive eigenskapane til det einkilde reidskap i eit spesifikt fiskeri.

Alle prosjekta i programmet er delfinansierte av Noregs forskingsråd. Nokre er samarbeidsprosjekt med industriverksemdar.

I 1995 gjennomførte vi åtferdsforsøk for det meste i fjordar i Troms og Hordaland. Vi nytta lydmerke innpakka i agn, som fisken så et i seg i sitt naturlege miljø. Merka sender signal til oppankra bøyer som registrerer posisjonen til fisken, djupet med vidare. Forsøka synta at torsk og lange held seg i ro på same faste staden om natta, og vandrar på beite om dagen. Dei søker snøgt mot agnlukta frå ei line, og på sterk lyd reagerar i all høve torsken raskt ved å symja vekk, medan raudspetta blir liggjande i ro. Torsk og sei vart tiltrekte av blinkande grøne lysiodar.

Tapte garn som står og fiskar vidare er eit stort problem vi freistar arbeide med frå ulike vinklar. Det er ingen tvil om at tapte garn held fram med å fiska svært så effektivt i lang tid. Vi har gjort forsøk med å feste lydmerke på garna slik at dei kan attfinnast, og dette vil vi utvikle vidare. Grunnen til tap av garn er ofte at ilane går ned i sterk straum. Vi prøver ut blåser med mindre vassmotstand, og vi gjer forsøk med tråd som etter ei tid vert nedbroten av bakteriar i vatnet. Tanken er å kunna nytte slik tråd til skytingstråd eller liknande, slik at garnbussen søkk til botnar og sluttar å fiske etter ei tid.

Vi har i 1995 utført mange seleksjonsforsøk med trål og snurrevad. Trådtjukkuleik og tauefart har ingen verknad på seleksjonen i Nordsjøtrål. Men ikkje uventa auka seleksjonslengda med aukande fangstar. Rekerist med v-profilar gjev betre utskiljing av småreke og fiskeyngel enn

rist med runde profiler. Seleksjon i snurrevad er eit aktuelt tema ettersom fiskarane får betre betalt for stor fisk enn for liten. Snurrevadrister med 50 mm spileavstand gjev same seleksjon for torsk og hyse som trålrister med 55 mm spileavstand. For små snurrevadbåtar kan sekkar med kvadratiske mauskar vere enklare å bruke enn rister, og seleksjonen er om lag like god.

Eit vassrett skiljepanel i fisketrål gav god separasjon av torsk og hyse. I 42 trålhal vart til saman 90 prosent av hysa fanga i den øvre sekken, medan 70 prosent av torsken vart fanga i den nedre. Resultatet var om lag det same om natta som på dagtid. Dette er eit langt steg på vegen mot ein artsselektiv trål i torskefiskeria. Ein brei og låg sjøkreppstrål sett saman av tre mindre trålar i parallell, utstyrt med eit enkelt ristarrangement gav gode fangst- og seleksjonsresultat. Kombinert med korte sveipar gir den store breidda på opninga i høve til breidda mellom tråldørene minimalt med fisk i høve til sjøkreps.

Rister i notfisket etter sei og makrell har vi prøvt ut med vekslende hell. For sei går det fint. Ei rist med aluminiumsramme og spiler av polyesterkompositt på 2x2 m med 40 mm spileavstand gav god seleksjon og overleving, og ho er enkel å nytte. Makrellrista gjev òg brukbar seleksjon, og denne er også rimeleg grei å bruke, men overlevinga av utsortert makrell er ikkje så høg som vi skulle ønskje.

Lineforsøka er retta mot seleksjon i hyselinefisket, og mot kunstig agn. Det er for høgt innslag av småfisk i hyselinefisket, og vi vurderer no på ulike måtar å redusere dette problemet. Kunstig agn gjev større fangstar av hyse enn naturleg agn, men enno er det eit stykke att før kunstig agn gjev like store fangstar av torsk, brosme og lange. Dei komande to åra vil vi auke innsatsen på dette feltet.

Levandefiskprosjektet femner om aktivitetar frå teinfiske etter torsk og lagring av levande Lofottorsk til silderogn på tareblad. Tokammerteina fiskar mykje torsk, og i 1996 vil ho verte prøvd i noko større forsøk. Lofotskreien taper 30 prosent i vekt under gyting i merd ved levande lagring. 450 kilo Kazunoko-kombu, silderogn gytt på tareblad, vart hausta under sildegytinga i 1995. Prøvepartiet gav i Japan ein middelpriis på kr. 150,- og ein topp-priis på kr. 320,- pr. kg.

I prosjektet som omhandlar fangststrategiar samanliknar vi fangstar frå ulike reiskap i same tid og område. Målet er å kunne etablere seleksjonskurvar for dei ulike reiskapa. Datamaterialet er ikkje godt nok, så nye fiskeforsøk må til. Vidare har vi fått i oppdrag frå Noregs forskingsråd å vurdere kva potensial dei ulike fiskereiskapa har til å kunne gjerast betre i eit "ansvarleg fiske"-perspektiv.

Norske fiskarar er ansvarlege. Dei veit at det er deira eiga framtid det gjeld, og framtida til døtre og søner. Vår oppgåve er å hjelpe dei med reiskap og metodar som gjer dei endå betre i stand til å hauste av havet utan å skada korkje ressursane eller miljøet.